

Alapok egy kávé mellett

Felkelt a Nap. Igaz, magam ezt nem vettem észre, de az agyam már felfogta a jeleket, hogy én is tegyek ugyanígy. Nem azért, mert kötelező lenne, hanem azért, mert elillantak az álmok, melyekben odahaza jártam.

Igen, „odahaza”. Nem itthon, hanem ott, ahol gyerekkoromban olyan sok minden történt. Sok jó és szép, s bizony olyanok is, melyek még visszagondolva is kevésbé voltak jók. De onnan indultam...

Mit is álmodtam az imént? - kérdeztem magamban - magamtól, majd kinyitva a szemem, nyújtózkodva kiültem az ágy szélére.

A hangok betöltötték a látóterem; mindaz, ami körülvett, csak így volt képes rá, hogy valóban képet alkosson. No, meg az illatok, szagok, a hőmérséklet. Ja, és ne felejtsem el azt, amit megfoghattam, tapinthatam.

Ezen a reggelen mégsem azon gondolkodtam, hogy már nyolc éve hiába nyitom ki a szemem, hogy a sorsom olyan irányt vett 2005-ben, ami arra tanított meg, hogy hogyan éljek vakon. Azon járt az elmém, hogy miért ne mesélném el mindazt másoknak, amiből a céломig jutottam; honnan jöttem, ki voltam, mit tettem - vagy mit nem – hiszen és minden dolognak oka volt. Na, és okozata lett.

Régi vágyam kezdett képet öltetni a fejemben, és miközben kimásztam a meleg paplan mellől, belebújtam egy pólóba, odacsoszogtam a rádióhoz. „...megállapították, hogy a kormány...nem találják a felelősöket...most pedig újra zene...”

Rutinos mozdulattal elhúztam a függönyt, majd beirányoztam magam a fürdőbe. Hol máshol indulnak el a legjobb gondolatok?

Aztán hiába is látszott másnak, a látó társadalomnak kintről sötétnek a lakás, én mosolyogva és világosan „látva” beléptem a konyhámba. Nekem ez a sarok barna volt, fényes, és meleg. Adott időben lámpafényű, vagy gőzködös; kék és szürke; sárgán mosogatószeres, vagy havasan hideg a hűtőből kiszökő dermedtségtől. Mikro-búgósan hangos, zsemlezacskótól csörgős, a polcon várakozó gyümölcssteától aromás, vagy a véletlen kilötyintett folyadéktól nedves.

Bal kezemet végighúztam a pulton, felvettem a kávéspoharat, megnyitottam a meleg vizet. A folyó víz hangjából és a súlyából éreztem, hogy mennyi ideig kell ott tartanom a poharat. Annyit engedtem, amiből elkészíthettem a reggeli kávé. Azt a meleg, de nem forró italt, amibe aztán beledobhattam a két kocka barnacukrot, a tejport, majd leülve a vékony asztalkámhoz, magamnak kevergetve elmélázhatok. Az illata és a kanál körkörös mozdulata a kezemmel olyan volt, mint egy sámánnak a révülése.

S minthogy a sámán is maga révül, még akkor is, ha segítője adja kezébe a dob, a kávémat én is mindig magam keverem...

Nem kellett lehunyni a szemem, hogy felvillanjanak az emlékeim. Nem irányítottam őket, nem kértem, hogy jöjjenek, csak körülvettek és visszavittek egy régi pillanathoz. De azért, hogy tisztán mondhasa más is, hogy: „Emlékszem”, kénytelen vagyok néhány apró részletet elbeszélésből, másoktól átadni. Némelyeket most előre, itt a lelegején. Merthogy ugye az ember egyrészt nem emlékezhet minden másodpercre, másrészt minden visszatekintés igazán nem az első lépésnél kezdődik, hanem a nullánál. Vagy talán kicsit előbb.

Meg persze nemcsak az idő fontos, hanem a hely is...

Van egy falu Veszprém megyében, a Balatontól mindössze négy kilométerre: Csajág.

Ahogy kimondom ezt a szót, torkomat furcsa érzés fogja marokra és mosolygok, majd lenyelve könnyeim tudatosítanom kell, hogy ugyan nem ott születtem, mégis őt tartom szülőfalumnak.

(Születésem innen harminc kilométerre történt Veszprémben, de ne szaladjunk előre.)

Szóval, Csajág. Kicsi falu a „Magyar tenger” keleti végében. Nagyjából északnyugat-délkelet irányban fekszik a Bürkösréti-patak által kikoptatott völgyecskében (ami nem messze, a szomszéd faluban, Küngösön ered); nagyobb részét vetőtáblák veszik körül, de nem messze van a Fülel, a Kis-erdő és a Makkra-völgy is. (Ez utóbbtól egy parányi patak is csordogál a mi „patakunkhoz”, de ha nagyon száraz az idő, néha elapad.)

Ha megkérdezik, nehéz ezt jól elmondani, mert mindenki csak valamiért az északi és a déli partot említi meg. Na és persze ami nem közvetlen a parton van, az meg már nem is balatoni...

De ha idős embereket beszélgetünk, már mosolyognak és vágják is:

– A „Csajága-röcsöge”?

– Igen, de már csak simán Csajág.

A falu igen régi múltú, s nem is próbálom leírni mindazt, amit az ember megleshet az interneten. (Mikortól szerepel köziratban; honnan is ered a „Röcsöge” elnevezés és mikortól tűnt el; kik és hogyan éltek benne és mivel foglalkoztak; hogyan fejlődött, stb...)

Csajág születésemkor egy kicsiny falu volt. Lakhatták vagy kilencszázan. Egyszerű emberek, akik dolgoztak, iskolába jártak, szórakoztak, tették azt, amit akkor az a rendszer megkövetelt. Igen, talán tényleg követelt, de most nem a politika beszél belőlem. Csupán az, ami akkor mindenkit körülvevett, s ezt valóban rendszernek nevezték.

A faluban három utca volt lebitumenezve: a fő utca (Kossuth Lajos), a vasútállomásra vezető (Vasút utca) és a jó öreg TSZ-be vivő (Petőfi Sándor): a Kossuth a környékünkön sok településnél gyakori főutcanév volt. Egy apróság: a vasútállomást mi csak „állomásnak” hívtuk, a TSZ-t meg „tanyának”.

Az előbbiről szintén lehetne olvasni, ha kutatna az ember, de az biztos, hogy kicsi falu ide, vagy oda, innen el lehetett jutni vasúton négy irányba: Tapolca, Budapest, Veszprém és Lepsény. (Ekkor még a kisállomáson volt jegyárusítás és bizony az előtte lévő úton a bakternak-vagy inkább “bakter néninek” a sorompót kezelnie is kellett.)

Abban a rendszerben fontos volt az úgynevezett Mezőgazdasági Termelőszövetkezet telepeit dolgozókkal megtölteni. A bejárat fölött akkor az elmaradhatatlan vörös csillaggal a következő állt:

„Balatonfőkajári MGTSZ 2. sz. telepe”

Tehát a miénk volt a tanya és mégsem. (Balatonfőkajár a szomszéd falu volt; ott is, mint ahogy majdnem minden településen, voltak ilyen és ehhez hasonló telepek.)

Sok embertől hallottam már, hogy:

– Akkor volt munka, volt megélhetés, volt pénz, még ha nem is sok... (Vannak, akik emlékeznek a jó öreg „téeszcsé” névre is.)

Szóval a tanyán (a falu határában egy jól elhatárolt és lezárt részen állt

a terület; épületek és előbb egy, majd még egy szárítótoronnyal, mázsaházzal, bejáratú sorompóval) több helyi embernek volt munkája. Évente aratáskor több traktor, IFA hordta ide a magvakat, hogy aztán lemérés után oda jusson, ahova kellett. Jártak ide nappalra és éjjelre; férfiak és nők; kocsival, gyalog, vagy éppen biciklivel is. Jöttek és mentek pont úgy, ahogy a gépek is...

Mielőtt belefulladás a részletekbe, nem hagyhatom ki Csajág legmagasabb épületét sem: a református templomot. Nem fogok történelmileg az építésig visszanézni, de ez a sokat megélt

templom a falu minden pontjáról látható volt. Ráadásként pont annak az utcának a főút felőli végén, ahol a mi kis házunk állt (ez a másik vége volt, a Szabadság utca és a Kossuth út sarkán).

Hamuszürke bádogsüveggel (jelenleg azt hiszem bordó), palatetővel, koszosan fehér falakkal, az oldalain íves nagy ablakokkal és ott a magasban azzal a fekete órával, ami szerintem sosem működött. Igen, és azzal a két évszámmal (1845 és 1911), amiről, ha kérdeztem, annyit fűztek: Akkor volt felújítva.

A toronycúcson én mindig buzogányt véltem felfedezni (mindig azt mondták, hogy csillagot szimbolizál, ami Jézus eljövételét hirdette). Gyerekként érdekelt volna, hogyan lehet oda felmenni; ki és honnan húzza a mindenhol jól hallható harangokat; miért nem nyitják ki a toronyablak zsalugátereit; miért van bádogból a bejárata; miért csak a jobb oldalon van egy „vakablak” emlékmű? (Azóta már a másik oldalra is készítették ilyet.)

A válasz a harangozásra pedig olyan volt, mint amit egy kisgyereknek lehetett mondani:

– A harangot nem ember húzza, hanem egy gép, amit kapcsolóval indítanak be.

– Na és miér „vakablak” és milyen magas és hol lehet oda felmenni...?

Volt ugyan Csajágon egy katolikus imaház is - ez a falu másik határában állt-, de oda sosem mentünk. (Megszületésemkor reformátusnak kereszteltek, így minek mentünk volna?) Ez egy számomra igen színes, földszintes és toronynélküli ház volt. Inkább hasonlított egy csiricsaré (bordó aljzatú- talán a hely jellegzetes vörös homokkövei miatt-, sárga falú) apácaneveldére, mint templomra. A főútra néző homlokzatán csak ablakok voltak, a bejárat hátul volt és ugyan volt egy haranglábnak sem mondható „valami” a tetején. (Lehet, hogy harang sem volt ott, erre már nem emlékszem igazán, ám kereszt volt a tetején.) Gyerekkoromban még tanítás is folyt, de ez egy másik történet lesz majd.

Még néhány fontosabb épület, csak felsorolásképp: A bolt (mi ugye „bót”-nak mondtuk és egyben volt a kocsmával, csak a másik végében); a kocma, ahol volt külön zenegép és cukrászrész; a Tanácsháza, ahol ott volt a posta is; az orvosi rendelő, aminek az oldalában volt a régi tűzoltószertár; a „kisállomás”, aminek a hivatalos neve a Csajág-felső volt (innen is mehettünk a veszprémi vonalon); a tejcarnok, ahova a helyi tehenes gazdák leadhatták a felesleges tejet; a „Kultúrház”, ahol üzemelt a könyvtár egy ifjúsági klub, a mozi és minden ünnepség; az iskola, (ami nem egy épület volt igazából), az óvoda, amiről lesz még szó és persze a focipálya az öltözővel az oldalán. S ezek csak a leglényegesebbek, hiszen majd említést teszek még másokról is.

Hát, ez az a falu, ahonnan elindultam. Voltak nyüzsgő emberek, naponta kétszer tehéncsorda, ami ment és jött; tavaszi búcsúk, őszi szüreti felvonulások, temetési menetek, pletykáló nénikék a kerítések felett és folytathatnám. Igazi falu!

Elfogyott a kávé. Megmosolyogtam a helyzetet, majd hogy el tudjak indulni végre a könyvrással, átültem a számítógéphemhez. A képernyőolvasóval felszerelt gép muzsikálva jelezte, hogy üzemkész. Ahhoz, hogy képes legyek visszaugrani harminchét évet, lazítanom kellett. Bár a gondolataim, az emlékek már folyamként vittek magukkal, de az ujjaim nem voltak képesek követni a sebességüket, ezért nagy levegőt vettem és megálltam.

– Ahhoz, hogy az első lépést megtegyem, meg kell születni. Ezt pedig nyugodtan és békésen. Csendben, kevés fénynél... vagy itt a fotelban egy pipával és lágy zenével. Félretéve a billentyűzetet, megfogtam a pipát, megtömtem a cseresznyés dohánnyal, majd elindítottam a zenét. A füstöt nem láttam csak éreztem. Kellemesen csiklandozta a torkom, melegítette a kezem és érezni kezdtem, hogy a bódulat, mint egy időgép repíteni kezd...